

Kulturní služby a jejich hodnota

10. ročník konference Kultura 2025

Jan Stejskal
Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Vojtěch Vojtíšek
Městská knihovna v Praze

Budoucnost,
která se **počítá**

Obsah prezentace

1. Kulturní služby
2. Hodnota kulturních služeb
3. Měření hodnoty kulturních služeb
4. Případová studie – e-knihy v MKP

Kulturní služby

- součást veřejných/kolektivních služeb (Strecková & Malý, 1998; Benčo & Kuvíková 2011; Ochrana, Plaček & Půček, 2018 ad.)
- mají některé **vlastnosti veřejných služeb**: např. neskladovatelnost, nehmotnost, neoddělitelnost od procesu produkce, unikátnost, specifičnost (Wright & Nemec, 2003)
- s jejich spotřebou je spojen **vznik pozitivní externality**

Bianchini & Parkinson (1993), Throsby (1999, 2010) doplňují **specifické vlastnosti**:

- k jejich vzniku je třeba lidské kreativity,
- diverzifikace obsahu coby žádoucí jev,
- na jednotlivce působí odlišně, každý z ní má odlišný užitek (unikátní individuální preference a očekávání),
- jsou spojeny se vznikem duševního vlastnictví poskytovatele.

Různé vlastnosti přináší **různé druhy hodnot** – např. ekonomickou, kulturní ad.

**Budoucnost,
která se počítá**

Hodnota kulturních služeb

Klamer (2004), Cheng (2006) nebo Towse (2011) shodně definují dva typy hodnot:

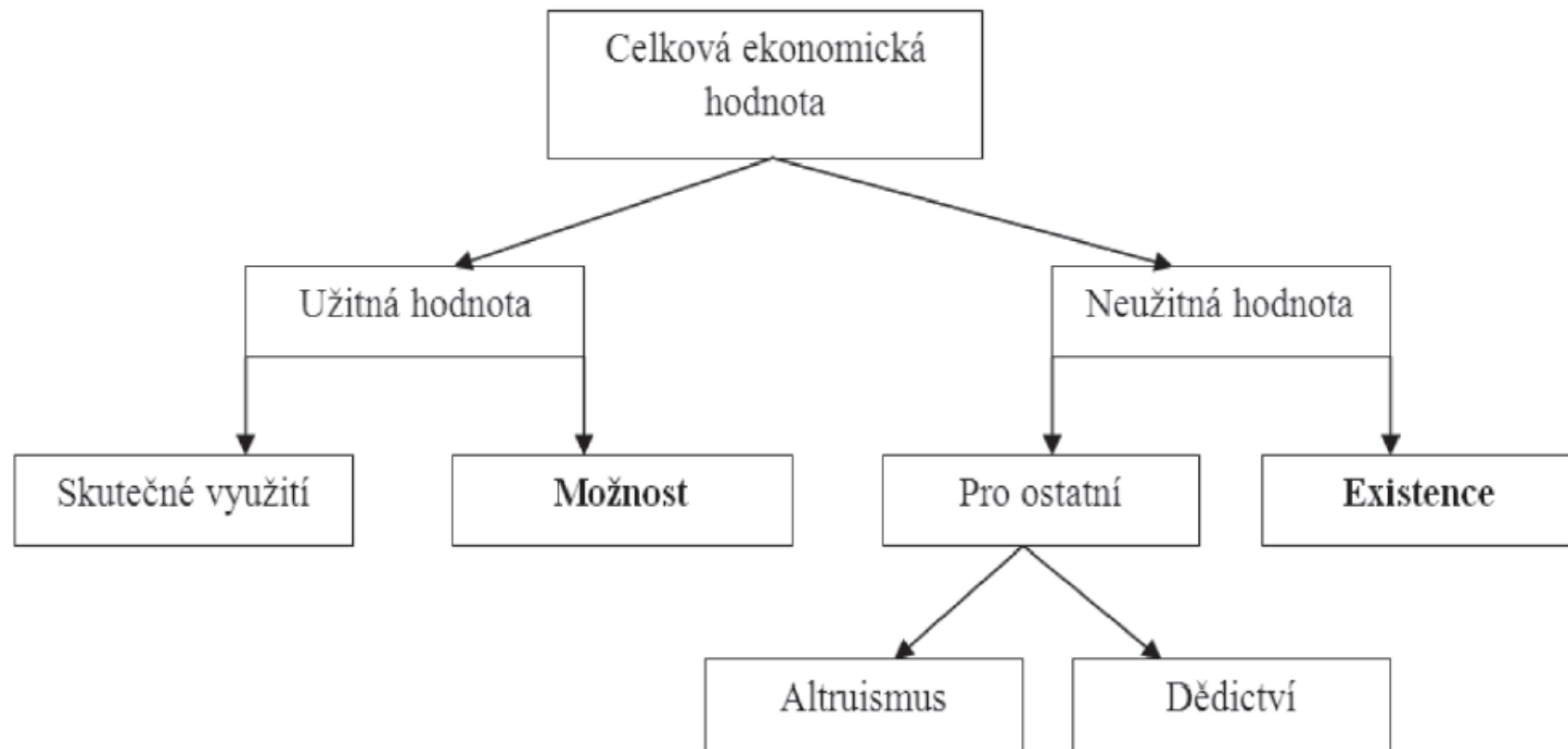
- **Ekonomická hodnota** je tržní cena (interakce nabídky a poptávky zohledňující nalézání optima spotřebitele v teorii užitku).
- **Kulturní hodnota** je komplexní, ovlivňována známými i zcela neznámými faktory působícími na spotřebitele, je neopakovatelná a obtížně unifikovatelná.
 - nelze ji snadno změřit či stanovit jakékoliv měrné jednotky
 - druhů kulturních služeb/produktů je mnoho, proto mnoho přístupů ☹
 - subjektivní vnímání (dojmy, vjemy, pocity), závislé na estetickém cítění, vkusu, ovlivňuje ji často „krása“
 - hodnota je určována podle názoru spotřebitelů, odborníků, prochází časovým testem (proměny vkusu, institucí, trhů v čase)
 - přispívá k tvorbě blahobytu, proto **její tvorba je ve veřejném zájmu** (efekty ze vzdělání obyvatel, dostupnost informací, uchování kulturního dědictví ad.) → **opodstatnění státního zasahování, ale také financování**

**Budoucnost,
která se počítá**

Hodnota kulturních služeb

Celková ekonomická hodnota

Hodnota kulturních služeb - shrnutí

- 1.Subjektivita hodnoty** (co může být pro jednoho člověka cenné, může být pro jiného bezvýznamné).
- 2.Nedostatek standardizovaných metrik** (obtížný benchmarking).
- 3.Dlouhodobé přínosy** (hodnotu lze ledá odhadnout).
- 4.Kvalitativní aspekty** (obtížné vyjádřit čísly).
- 5.Ekonomické a sociální faktory** (kultura má vliv na místní ekonomiku nebo komunitu).
- 6.Dynamika a změna** (všudypřítomné, těžko odhadnutelné).
- 7.Interdisciplinární přístup** (měření vyžaduje spolupráci mezi různými obory, jako je ekonomie, sociologie a umění).

Měření hodnoty kulturních služeb

Pro potřebu ostatních (makropohled - *Economic Impact Studies*)

- ekonomické efekty z existence/pořádání kulturní akce

Pro potřebu poskytovatele (mikropohled)

- Kdo to potřebuje vědět?
 - vedoucí a šéfové (a další) pro své rozhodování (*value-based approach*)
- Proč to potřebuje vědět?
 - efektivnost, omezené zdroje, konkurence, služby orientované na zákazníka, kvantitativních analýzy, důkazy, atd.
- Jak se to dělá, když hodnotu neznám?
 - metoda LJI, odhady, politická rozhodování, ...

**Budoucnost,
která se počítá**

Měření hodnoty kulturních služeb

Pro potřebu poskytovatele (mikropohled)

- Jak to tedy mám dělat?
 - výpočet return on investment nebo cost-benefit-analýzy – vyžadující znalost nákladů a užitků (hodnoty)
 - ocenění užitků – tržní substituty, kontingentní oceňovací postupy
- O čem na základě důkazů může být rozhodnuto?
 - nové služby, jiný rozsah služeb
 - využití inovací, technologií
 - změny v ekonomice organizací, cenové/poplatkové politice
 - odůvodnění potřeby příspěvku zřizovatele na služby ve veřejném zájmu

**Budoucnost,
která se počítá**

Případová studie

E-knihy v Městské knihovně v Praze

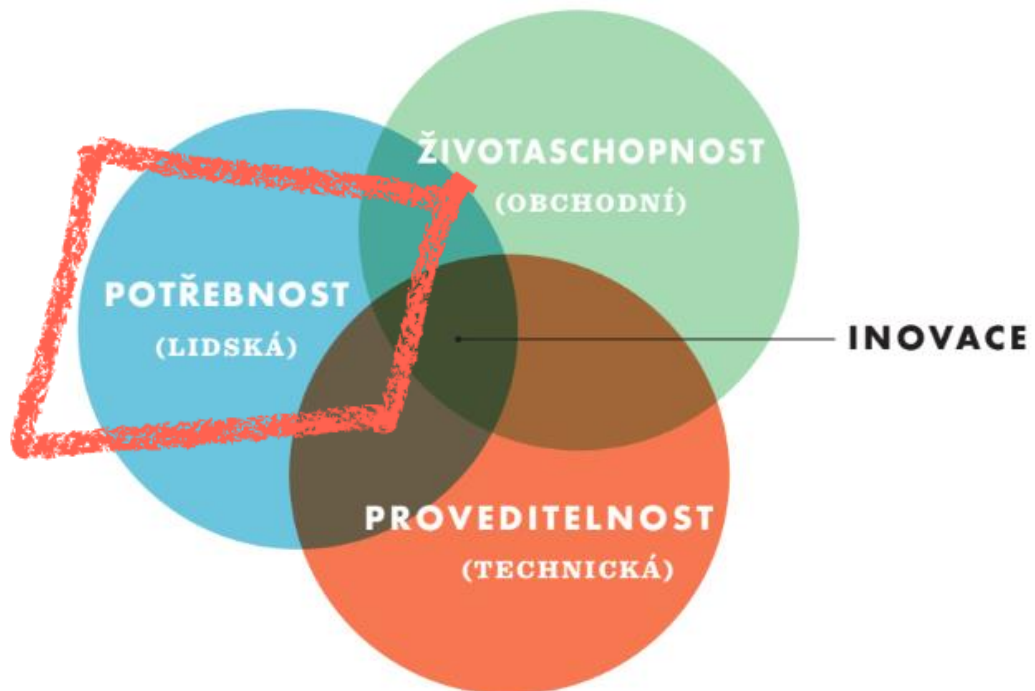

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Designové myšlení pro knihovny: příručka pro knihovny zaměřené na uživatele. Brno: IDEO, 2016. ISBN 978-80-88123-11-8.

**Budoucnost,
která se počítá**

Designové myšlení pro knihovny: příručka pro knihovny zaměřené na uživatele. Brno: IDEO, 2016. ISBN 978-80-88123-11-8.

**Budoucnost,
která se počítá**

E-KNIHY - PRŮZKUM MEZI ČTENÁŘI MĚSTSKÉ KNIHOVNY V PRAZE 2023

Městská knihovna v Praze

V průzkumu odpovídalo 948 náhodně vybraných čtenářů
Městské knihovny v Praze starších 15 let.

ČTENÁŘI

38

**knih
za rok**

- ▶ Tolik knih využili čtenáři průměrně za rok
- ▶ Tištěných, e-knih i audioknih
 + +
- ▶ Knihy z jakýchkoliv zdrojů (půjčené, koupené, stažené)

ČTENÁŘI E-KNIH

30 % respondentů využilo za posledních 12 měsíců
alespoň 1 e-knihu.

30 %

Čtou e-knihy
i tištěné knihy

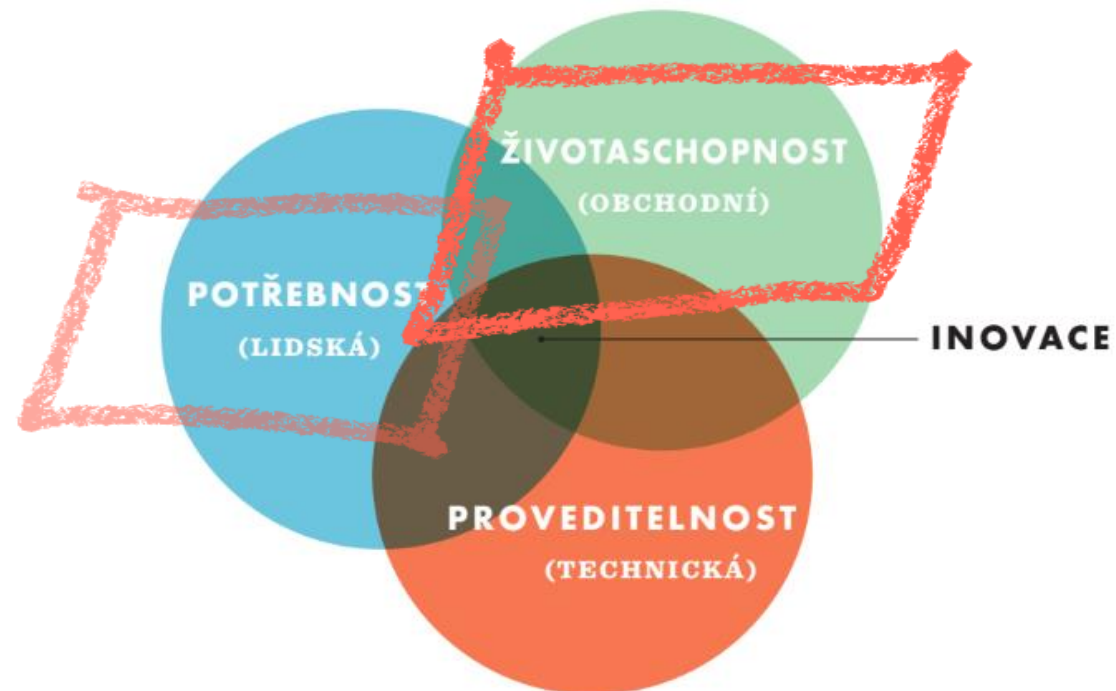

71 %

Čtou jen
tištěné knihy

**Budoucnost,
která se počítá**

Designové myšlení pro knihovny: příručka pro knihovny zaměřené na uživatele. Brno: IDEO, 2016. ISBN 978-80-88123-11-8.

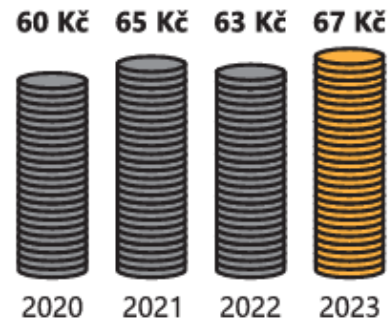
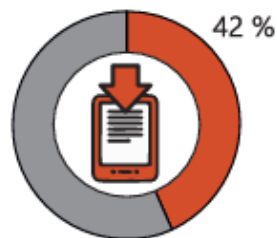
**Budoucnost,
která se počítá**

OCENĚNÍ SLUŽEB STAHOVÁNÍ A PŮJČOVÁNÍ E-KNIH

Ochota platit za stahování e-knih z webu MKP

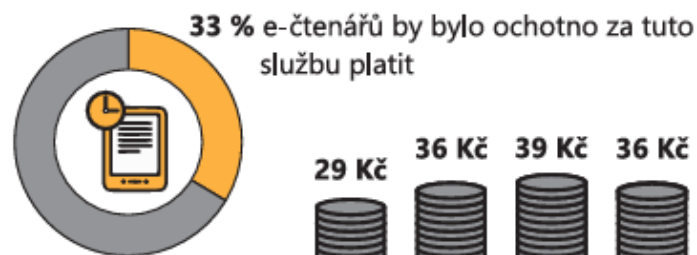
42 % e-čtenářů by
bylo ochotno za tuto
službu platit

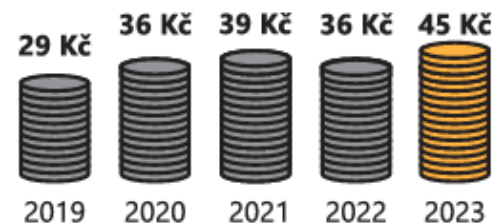
Průměrně by byli ochotni zaplatit
67 Kč za stažení 1 e-knihy.

Ochota platit za půjčování e-knih z MKP přes Bookport

Možnost číst e-knihu prostřednictvím aplikace jenom
na omezenou dobu:

33 % e-čtenářů by bylo ochotno za tuto
službu platit

Průměrně by byli ochotni zaplatit 45 Kč za jednu výpůjčku
na měsíc.

**Budoucnost,
která se počítá**

Podle čeho se mám rozhodnout?

Návratnost investice neboli
Return on investment

**Budoucnost,
která se počítá**

Návratnost investice?

„Daňový poplatník je akcionářem veřejné služby.“

Návratnost investice?

1. Náklady / Benefit
2. Kontingentní oceňování - Willingness to Pay (WTP)
3. Tržní substitut

Návratnost investice?

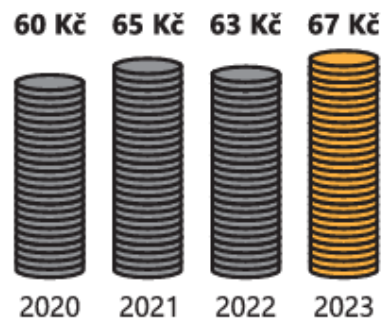
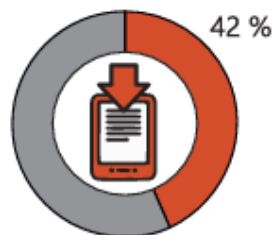
„Ochota platit?“

OCENĚNÍ SLUŽEB STAHOVÁNÍ A PŮJČOVÁNÍ E-KNIH

Ochota platit za stahování e-knih z webu MKP

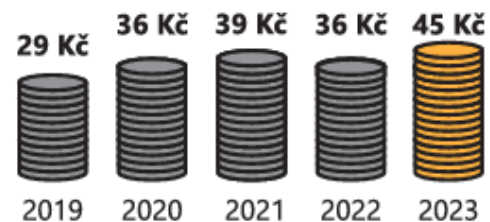
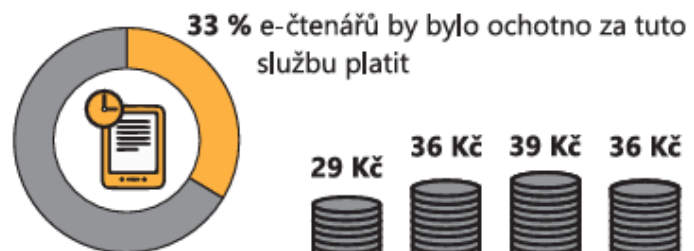
42 % e-čtenářů by
bylo ochotno za tuto
službu platit

Průměrně by byli ochotni zaplatit
67 Kč za stažení 1 e-knihy.

Ochota platit za půjčování e-knih z MKP přes Bookport

Možnost číst e-knihu prostřednictvím aplikace jenom
na omezenou dobu:

Průměrně by byli ochotni zaplatit 45 Kč za jednu výpůjčku
na měsíc.

Městská knihovna v Praze a Sociores

**Budoucnost,
která se počítá**

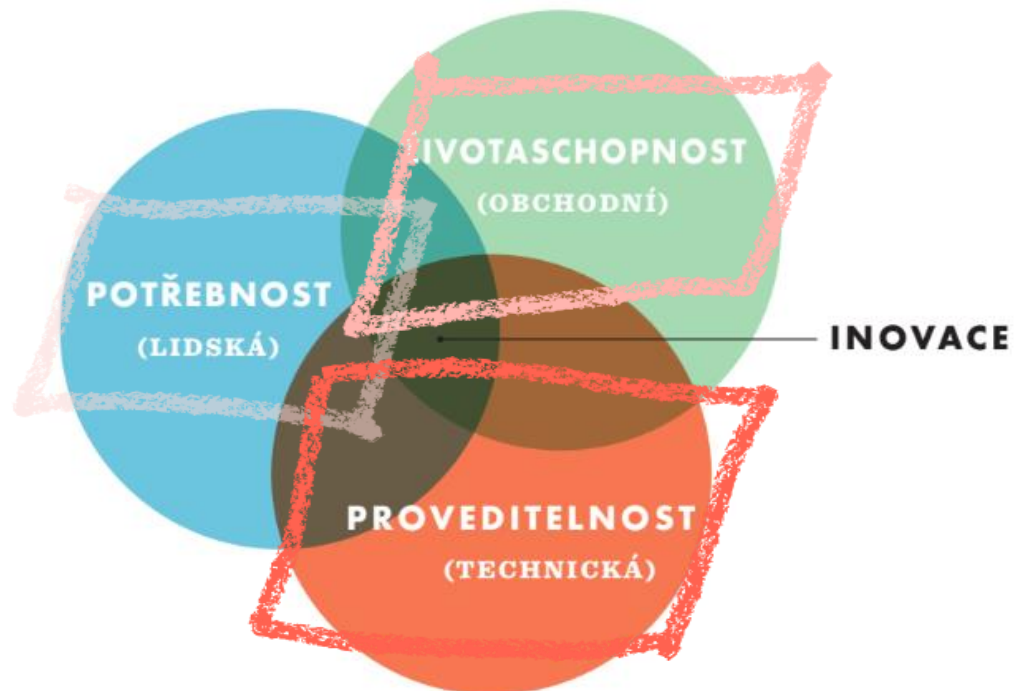
Návratnost investice?

1. Hodnota stažené e-knihy (WTP): 28 Kč
2. Náklady: 12 Kč
3. Efektivita (B/C): 2,33 (tj. 233 %)

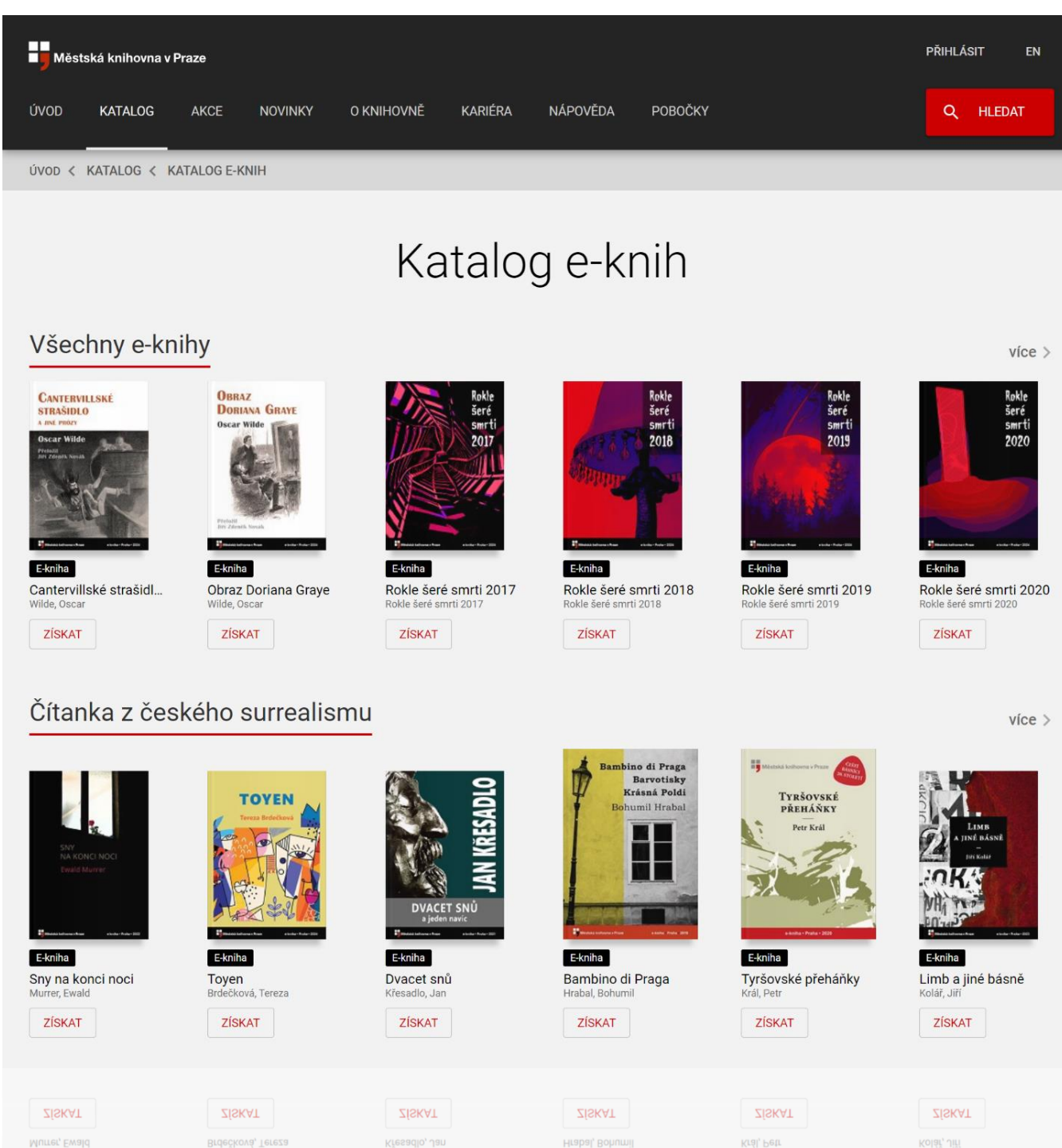
Návratnost investice?

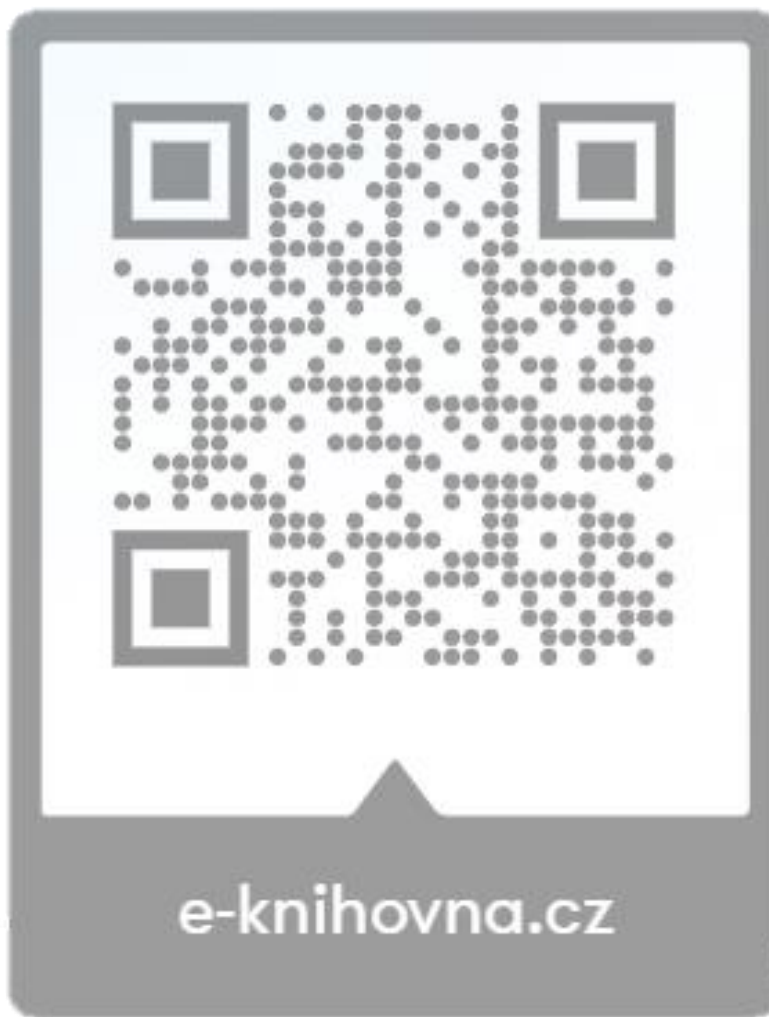
„Pokud do takové veřejné služby vložím jeden milion korun, jakou hodnotu vytvořím?“

Designové myšlení pro knihovny: příručka pro knihovny zaměřené na uživatele. Brno: IDEO, 2016. ISBN 978-80-88123-11-8.

**Budoucnost,
která se počítá**

**Budoucnost,
která se počítá**

Děkujeme za podporu výzkumu v oblasti ekonomické návratnosti investic do veřejných knihoven ze strany Ministerstva kultury ČR v programu VISK 1.

**Budoucnost,
která se počítá**

Děkujeme za pozornost.

Jan Stejskal

Jan.stejskal@upce.cz

Vojtěch Vojtíšek

vojtech.vojtisek@mlp.cz

**Budoucnost,
která se počítá**

